

حکمرانی جهانی از طریق شاخص‌ها

شاخص‌ها به‌عنوان ابزار حکمرانی جهانی، پدیده‌های تجربی را کمی و ساده کرده و به درک بهتر واقعیت‌های پیچیده کمک می‌کنند. شاخص‌ها همچنین برای سنجش و ارزیابی بسیاری از جنبه‌های حکمرانی جهانی، مانند اقدامات حکومت‌ها، تحولات خاص سیاست‌ها یا نهادهای بین‌المللی، ضروری هستند. شاخص‌های کلان و شاخص‌های ترکیبی برای توصیف و سنجش مفاهیم چند بعدی مانند توسعه پایدار، حکمرانی، رفاه و بهزیستی انسانی و رقابت پذیری، و همچنین عملکرد دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی یا منطقه‌ای و حوزه‌های مختلف اجرای سیاست‌ها استفاده می‌شوند. بنابراین، این سنجش‌ها اغلب ارتباط نزدیکی با قضاوت‌ها و نسخه‌های خط‌مشی دارند و ممکن است به ابزاری برای اندازه‌گیری و تعیین استاندارد تبدیل شوند.

استفاده از شاخص‌ها به‌عنوان ابزاری برای ارزیابی و ارتقای انواع عدالت اجتماعی و استراتژی‌های اصلاحی در سراسر جهان به‌سرعت در حال افزایش هستند. شاخص‌های حاکمیت قانون، شاخص‌های خشونت علیه زنان، و شاخص‌های توسعه اقتصادی و بسیاری موارد دیگر وجود دارد. شاخص‌ها به‌طورگسترده در سطح ملی و جهانی استفاده می‌شوند و اهمیت فزاینده‌ای در حکمرانی دارند. به‌طوری‌که مطالعه شاخص‌ها و استفاده از آن‌ها در حکمرانی جهانی یکی از دغدغه‌های ضروری معاصر شده است چراکه با مسائل اساسی هدایت سیاسی و تنظیم‌گری در سطح جهانی مرتبط است.

شاخص‌ها به‌عنوان ابزار حکمرانی جهانی، پدیده‌های تجربی را کمی و ساده کرده و به درک بهتر واقعیت‌های پیچیده کمک می‌کنند. شاخص‌ها همچنین برای سنجش و ارزیابی بسیاری از جنبه‌های حکمرانی جهانی، مانند اقدامات حکومت‌ها، تحولات خاص سیاست‌ها یا نهادهای بین‌المللی، ضروری هستند. شاخص‌های کلان و شاخص‌های ترکیبی برای توصیف و سنجش مفاهیم چند بعدی مانند توسعه پایدار، حکمرانی، رفاه و بهزیستی انسانی و رقابت پذیری، و همچنین عملکرد دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی یا منطقه‌ای و حوزه‌های مختلف اجرای سیاست‌ها استفاده می‌شوند. بنابراین، این سنجش‌ها اغلب ارتباط نزدیکی با قضاوت‌ها و نسخه‌های خط‌مشی دارند و ممکن است به ابزاری برای اندازه‌گیری و تعیین استاندارد تبدیل شوند.

شاخص‌ها نه تنها فناوری تولید دانش، بلکه فناوری حکمرانی نیز هستند. آنها به‌طورگسترده برای تصمیم‌گیری استفاده می‌شوند، مانند اینکه کجا باید کمک‌های خارجی ارسال شود، کجا باید روی ناقضان حقوق بشر تمرکز کرد، و کدام کشورها بهترین شرایط را برای توسعه تجارت ارائه می‌دهند. امروزه استفاده از اطلاعات آماری به‌طورکلی و شاخص‌ها به‌طور خاص، پویایی قدرت تصمیم‌گیری در سطح ملی و جهانی را تغییر داده است. شاخص‌ها قضاوت‌های مبتنی بر ارزش‌ها یا سیاست را با تصمیم‌گیری‌های ظاهراً منطقی‌تر براساس اطلاعات آماری جایگزین می‌کنند. گسترش گسترده کمی‌سازی در زمان‌های اخیر ناشی از فرهنگ سیاسی است که خواستار باز بودن بیشتر جوامع است. شاخص‌ها یک فناوری برای اصلاح و همچنین کنترل ارائه داده و می‌توانند به‌طورمؤثری کسری‌ها، حوزه‌های نابرابری، حوزه‌های نقض حقوق بشر و سایر حوزه‌های مشکل‌ساز را نمایان سازند.

از آنجایی که شاخص‌ها به‌طور فزاینده‌ای محور اصلاحات جهانی و حکمرانی جهانی هستند، بررسی نحوه تولید آنها و نحوه تأثیرگذاری اشکال دانشی که ایجاد می‌کنند تا بر روابط قدرت جهانی مؤثر باشند، بسیار مهم است. شاخص‌ها بر تخصیص منابع، ماهیت تصمیمات سیاسی و ارزیابی اینکه کدام کشورها شرایط بد حقوق بشری دارند، تأثیر می‌گذارند. آنها حکومت را با خود مدیریتی به جای فرمانروایی تسهیل می‌کنند و موجب می‌شوند افراد و کشورها مسئول رفتار خود باشند، زیرا به دنبال رعایت معیارهای عملکرد بیان شده در یک شاخص هستند. چرخش به شاخص‌ها بخشی از شکل جدیدی از حکمرانی است که فرد را درگیر می‌کند تا خودش را بر اساس استانداردهای تعیین‌شده توسط دیگران اداره کند. این شکل جدید از حکمرانی بر «مسئولیت‌پذیری» تأکید می‌کند، که در آن افراد و ادار می‌شوند مسئولیت اعمال خود را بپذیرند. شاخص‌ها ذهنیت را شکل می‌دهند و درجه شایستگی فرد را مشخص می‌سازند. این شاخص‌ها خود مدیریتی را ترویج می‌کنند، چیزی که نیکولاس رز آن را «دولت از راه دور» می‌نامد.

شاخص‌ها، به‌ویژه آنهایی که به رتبه‌ها یا اعداد متکی هستند، هاله‌ای از حقیقت عینی را منتقل می‌کنند و مقایسه را تسهیل می‌کنند. با این حال شاخص‌ها معمولاً خاستگاه‌های سیاسی و نظری و نظریه‌های اساسی تغییر اجتماعی و کنشگری را پنهان می‌کنند و لذا بایستی آن را به‌عنوان یک فناوری سیاسی نیز محسوب کرد، بدین لحاظ که می‌توانند برای اهداف مختلف از جمله حمایت، اصلاح، کنترل و مدیریت استفاده شوند. از برخی جهات، شاخص‌ها مانند جادوگری هستند. جادوگری قدرت هدایت جریان نیروهای فراطبیعی برای خیر یا شر است. در جوامعی که نیروهای ماوراءالطبیعه را بازیگران قدرتمندی در جهان می‌دانند، بدبختی‌ها و بیماری‌ها نتیجه نیروهای متخاصم ماوراءطبیعی است. اما در مقابل شفا و بهبودی از بیماری‌های روحی و جسمی نیز متکی به بسیج نیروهای ماوراءطبیعی است. گاهی اوقات یک فرد هم جادوگر و هم شفادهنده است، زیرا هر دو به توانایی کنترل این نیروها بستگی دارند. مانند جادوگری، شاخص‌ها نیز فناوری‌ای هستند که قدرت را اعمال می‌کنند، اما به روش‌های مختلف، بسته به اینکه چه کسی از آن برای چه اهدافی استفاده می‌کند و مانند جادوگری، شاخص‌ها سیستمی از دانش و نظریه‌ای در مورد چگونگی رخ دادن چیزها را فرض می‌کنند که علی‌رغم نقش مهمشان در تخصیص قدرت و هژمونیک بودن، به ندرت مورد بررسی قرار می‌گیرند.

به‌عنوان ابزار حکمرانی، شاخص‌ها معمولاً توسط نهادهای قدرتمندی که به دنبال مدیریت و کنترل جمعیت یا تخصیص منابع هستند، توسعه می‌یابند. همچنین ممکن است برای رتبه‌بندی کشورها یا سازمان‌ها یا تعیین واجد شرایط بودن برای یک مزایا استفاده شوند. شاخص‌ها نه تنها به تصمیم‌گیرندگان کمک می‌کنند که در کجا راه‌آهن بسازند یا در کدام کشور سرمایه‌گذاری کنند، بلکه برای ارتقای خودگردانی در بین دولت‌ها نیز هدف قرار می‌گیرند. با ایجاد استانداردهایی که براساس آن افراد، سازمان‌ها یا ملت‌ها باید رفتار کنند، شاخص‌ها باید به کسانی که سنجش می‌شوند الهام‌بخش باشند تا عملکرد بهتری داشته باشند و رتبه خود را بهبود بخشند. اگر کسی به دوره دانش‌آموزی خویش تمرکز کند، بهتر متوجه خواهد شد که شاخص‌ها در دنیا چگونه حکمرانی جهانی را پیش می‌برند. همان‌گونه که کسب نمره بالا برای دانش‌آموزان یک هدف اصلی است تا باور کنند که آن‌ها در چرخه نظام آموزشی قرار دارند، مسئولان کشورهای دنیا و به‌خصوص کشورهای در حال توسعه با افتخار و تأکید تمام تلاش می‌کنند با کسب رتبه بالا در شاخص‌های جهانی، خود را یک کشور پیشرفته و متعهد به حکمرانی جهانی معرفی کنند. قطعاً یکی از دلایل ایجاد شاخص‌های جهانی برای پایبندی به معاهدات آن، تشویق کشورها برای برداشتن گام‌هایی جهت بهبود عملکرد خویش براساس استانداردهای عددی معاهدات حقوق بشر و... است.

در حوزه حکمرانی جهانی معاصر، اتکای فزاینده به شاخص‌ها تمایل دارد تصمیم‌گیری را در شمال جهانی قرار دهد، جایی که شاخص‌ها معمولاً طراحی و برچسب‌گذاری می‌شوند. شاخص‌های جهانی معاصر ناگزیر به فرآیندهای جمع‌آوری داده‌های محلی متکی هستند، اگرچه ممکن است در سطح بین‌المللی ایجاد و مدیریت شوند. مراکز محلی ممکن است فرآیند را به گونه‌ای متفاوت درک کنند، وظایف اندازه‌گیری را به روش‌های مختلف انجام دهند، یا در برابر همکاری با انتظارات ملی و بین‌المللی مقاومت کنند. قابل توجه است که تقریباً تمام پروژه‌های شاخص

حکمرانی جهانی در شمال جهانی ایجاد شده‌اند که دستور کار را تعیین می‌کند، شاخص را نام‌گذاری می‌کند و معیارها را جمع‌آوری می‌نماید، درحالی‌که جمع‌آوری داده‌ها معمولاً در جنوب جهانی انجام می‌شود. از آنجایی‌که استفاده از شاخص‌ها قرار گرفتن کشورها در معرض نظارت بین‌المللی و کنترل بالقوه را افزایش می‌دهد، ممکن است اشکالی از مقاومت محلی در برابر این فرآیند به‌وجود بیاید.

شاخص‌ها یک منبع ضروری برای سیاست‌گذاران، رهبران کسب‌وکار و عموم مردم هستند. آن‌ها به تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد کمک می‌کنند، امکان مقایسه در طول زمان و بین سیاست‌ها و برنامه‌ها، کشورها و مناطق، گروه‌های اجتماعی و صنایع را فراهم کرده و به افزایش شفافیت و پاسخگویی کمک می‌کنند. شاخص‌ها همچنین راه بسیار قدرتمندی برای انتقال اطلاعات ارائه داده و در بسیاری از زمینه‌های علوم اجتماعی و زیست محیطی، اقتصاد، تجارت و مدیریت پروژه استفاده می‌شوند. اکنون یک تجربه عملی گسترده از برقراری ارتباط از طریق شاخص‌ها وجود دارد. با این حال، تنها تلاش‌های محدودی برای توسعه روش‌شناسی برای این موضوع تاکنون نه تنها در سطح ایران بلکه در سطح جهان انجام شده است. بنابراین با توجه به تأثیر شاخص‌ها به‌عنوان ابزار اصلی حکمرانی جهانی بر رفتار بازیگران آن در دنیا، بایستی تحقیقاتی درباره تجزیه و تحلیل این شاخص‌ها و پیامدهای آن صورت گیرد چراکه شاخص‌ها ظرفیت دور زدن اشکال سنتی و مبتنی بر قدرت عمومی حاکمیت جهانی و قوانین بین‌المللی را دارند. هدف از این تحقیقات بایستی بررسی توسعه، کاربرد و تأثیر شاخص‌های خرد، کلان و ترکیبی در حکمرانی جهانی و حقوق اداری جهانی بوده و به دنبال درک این شکل از حکمرانی نهادینه شده متفاوت و بررسی مسائل مربوط به دموکراسی و پاسخگویی در جهان باشد که با استقرار آنها به وجود آمده است. این نوع تحقیقات موجب خودآموختگی استفاده صحیح و مناسب از شاخص‌ها برای تسهیل حکمرانی در کشور خواهند شد. [۱]

[۱]. برای اطلاع بیشتر در خصوص رابطه حکمرانی جهانی و شاخص‌ها می‌شود به کتاب ذیل مراجعه کرد.

The Palgrave Handbook of Indicators in Global Governance, Edited by Debora Valentina Malito,
(Gaby Umbach and Nehal Bhuta (۲۰۱۸

می‌توانید این کتاب را از اینجا تهیه کنید.